

„Textil-KRESZ” a textíliák kezelési jelképei

A **textíliák kezelési jelképei** a termékre valamiképpen ráerősített, ma már szabványosított ábraszorozatok. Ezek az ábrák (piktogramok) útmutatást adnak a felhasználónak arra, miképp kell eljárnia a termék mosásánál, vegytisztításánál és az ezekhez kapcsolódó műveleteknél (szárítás, vasalás).

A textiltermékek mosása, vegytisztítása közben káros fizikai és kémiai hatások érhetik az anyagot, vagy legalábbis befolyásolhatják későbbi használhatóságát. A felhasználókat ezért egyértelműen fel kell világosítani arról, hogyan járjanak el, illetve mit kerüljenek el, hogy a termék minél tovább használható maradjon. Erre szolgálnak a gyakran „textil-KRESZ”-nek is nevezett, ma már általánosan használt kezelési jelképek. A köznyelvi elnevezés a közúti közlekedésben használt, az adott forgalmi helyzetben érvényes közlekedési szabályokat jelző ábrákra utal.

Az ilyen kezelési útmutató azért különösen előnyös, mert szükségtelenné teszi a gyártót és a felhasználót egyaránt korlátozó szöveges közlést (előbbi nem mindig tudja, milyen nyelvtérületekre kerülhet a terméke, utóbbi esetleg nem érti az azon szereplő, idegen nyelvű szöveget).

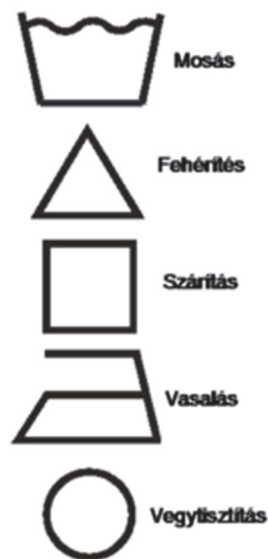
Története

Több évtizede, a franciák foglalkoztak először a textiltermékekre vonatkozó kezelési útmutatók jelképes ábrázolásával. Az első próbálkozások *állatábrák* voltak, amelyek az állatok behatásokat kibíró képességével, vagy az érzékenységével jelölték a textíliák tulajdonságait. Fontos volt a szín is. Pl. a piros megjelenítésű elefánt (a sokat kibíró, vastagbőrű) piktogram a főzéssel kombinált mosásra utalt, a zöld halgrafika a kíméletes mosást szimbolizálta, a kék macska (a vizet közismerten kerüli) jelkép a vegytisztítást fejezte ki.

Az 1956-os göteborgi konferencia volt az első, amely a textíliák minőségjelzésével és a használati-kezelési útmutatók egységes rendszerének kialakításával foglalkozott. Az azóta eltelt több mint 60 év sok változást hozott a „textil-KRESZ” területén. Az magyarországi kezelési jelképrendszer 1965. évi bevezetése nemzetközi viszonylatban is úttörőnek számított, 1976-ban pedig magyar szabvány foglalkozott az akkori négyábrás jelképsorral. Ekkor a közlekedési jelzésekhez, a jelzőlámpa-színekhez híven igazodó színjelzések okos törekvéseket fejeztek ki (a zöld háttér a korlátozásmentességet, a sárga az óvatosságot, a piros a tiltást hivatott kifejezni). Külön jelképek voltak a keverőtárcsás, és külön a kézi vagy forgódobos gépi mosáshoz. A mosási piktogramokon felül a fehérités, vasalás és vegytisztítás alkalmazható körülményeire szintén voltak színes kódcímkék. Jelenleg a használati-kezelési útmutatót, a kezelési jelképsort az azóta többször módosított nemzetközi szabvány (ISO 3758) szabályozza Európában is. A bevarrt, ill. csatolt címkén öt jelképnek kell szerepelnie „teknő-háromszög-négyzet-vasaló-kör” szerinti sorrendben.

A mosási útmutató címkéje ötfféle jeltípust tartalmazhat.

- **teknő:** az első jeltípus általában a mosás módját adja meg, ebből derül ki, lehet-e géppel mosni vagy csak kézzel, és ha igen, hány fokon. Ezt egy vízzel teli teknő szimbolizálja, amelyen számmal szerepel, milyen hőmérsékleten szabad mosni a ruhát, a teknő alatti vonalak pedig arra utalnak, mennyire kell kímélő programot választani. Két csík a finom mosást, egy a vasalást könnyítő program használatát jelöli. Különösen érdemes odafigyelni, ha a teknő fölött egy kéz van, ez azt jelenti a ruhát nem szabad gépben mosni, csakis kézzel.
- **háromszög:** a második jeltípus azt mutatja, lehet-e fehérítőt használni, és ha igen, ez milyen vegyszeres kezelést jelent. Régebben a Cl vegyjelet tették a háromszögbe, mely azt jelentette, nem használhatók a Cl tartalmú fehérítők. Ma már más fehérítőszer is széles körben használható. Az üres háromszög mindenféle (klóros, peroxidos, nátrium perborátos, peracetsav tartalmú stb.) fehérítés engedélyezését jelenti. Ha semmilyen fehérítés nem alkalmazható, azt a háromszög teljes kitöltésével, és X alakú áthúzásával jelölik.
- **négyzet:** harmadik csoport a szárítás típusát jelöli, ami lehet különböző típusú gépi, vagy más típusú. A dobos szárítógépben (tömblerben) végzett szárításra a négyzetben elhelyezett kör utal. A körben elhelyezett 1 pont alacsony (50°C), a 2 pont közepes (70°C), a 3 pont magas (90°C) hőmérsékletű szárítást engedélyez. Abban az esetben, ha nincs egy pont sem a körben, akkor ez azt jelenti, hogy a hőmérsékletre vonatkozóan nincs megkötés. Ha a kör teljesen ki van töltve, nem szabad fűtést alkalmazni. Abban az esetben, ha a dobos gépi szárítás nem megengedhető, akkor az X alakban áthúzott jelkép alatt a termék jellegének megfelelő *természetes szárítás* (csepegtetve, fekvő stb.) jele áll.
- **vasaló:** a negyedik jeltípus a vasalási módokról ad információt, szabad-e vasalni, ha igen milyen hőmérsékleten, gőzölés alkalmazható-e. A vasaló rajzában elhelyezett pontok a megengedett maximális hőmérsékletre utalnak: 1 pont 110°C, 2 pont 150°C, 3 pont 200°C hőmérsékletű vasaló használatát engedélyezi. Ha a vasalásnál gőzölős vasaló használata ajánlott, akkor ezt szöveges kiegészítéssel kell jelezni a vasalás jelképe alatt.
- **kör:** az ötödik típus a száraz tisztítással kapcsolatban árul el információkat, milyen vegyszereket használhatunk. Az „F” betű a tisztításra alkalmas szénhidrogének, a „P” betű a perklór-etilén (tetraklór-etilén) alkalmazását és az „F” betű által engedélyezett oldószerek használatát is engedélyezi. Tilos a fluor-klórozott (freon-) származékok használata, mert ezek erősen szennyezik a környezetet. Az

új szabvány szerint „W” betű jelzi, ha a tisztító üzem speciális berendezéssel végzett kezelésként környezetkímélő, *vízrel* végzett nedves eljárást alkalmazhat a termék tisztítására. A kör alatt elhelyezett 1 vonal itt is kíméletes, a 2 egymás alatti vonal fokozottan kíméletes kezelésre hívja fel a figyelmet.

A szabvány előírja a jelképek sorrendjét is, ami lényegében a gyakorlatnak megfelelő technológiai sorrendnek felel meg: a mosás jelképe, a fehérítés jelképe, a szárítás jelképe, a vasalás jelképe, végül a vegytisztítás jelképe.

Vannak olyan kezelési utasítások is, amelyek jelképpel nem fejezhetők ki (pl. kifordítva mosni, optikai fehérítőt tartalmazó mosószer tiltása, öblítő mellőzése stb.). Az ilyen szöveges fogyasztói tájékoztatásokat mindig a forgalmazás helyének megfelelő hivatalos nyelven kell feltüntetni.

Irodalom

Rusznák István : *Textilkémia I-II.*, Tankönyvkiadó, Budapest, MSZ EN ISO 3758:2012 *Textiliák*. Jelképekkel megadott kezelési útmutató

Majdik Kornélia